

Respons

Irak: Klansbaserte borgerverngrupper – ”Sons of Iraq”/”safwat”

Problemstilling/spørsmål:

- Hvor sterkt står borgerverngruppene i dag, nå som det har gått litt tid siden den urbane tilbaketrekkingen?
- Har det blusset opp enkelte stridigheter mellom ulike lokale borgerverngrupper og for eksempel Badr-brigaden og Mehdi-hæren?
- Hvordan er ”klimaet” mellom al-Qaida og ulike borgerverngrupper i dag?
- Befinner medlemmer og ledere av borgerverngrupper seg i en utsatt posisjon i dag? Eventuelt hvorfor?
- Er borgerverngruppene integrert i de irakiske sikkerhetsstyrkene eller i politiet? Hvis ikke, finnes det planer for dette?

Hvor sterkt står borgerverngruppene i dag, nå som det har gått litt tid siden den urbane tilbaketrekkingen?

Borgerverngruppene (arabisk: *safwat*) kalles offisielt på engelsk for ”Sons of Iraq” (SOI). Ifølge bl.a. Nizar Latif i The National (2010) er SOI blitt gradvis svekket etter hvert som irakiske myndigheter har tatt over det administrative og politiske ansvaret for dem. Overføringen av det administrative ansvaret for SOI til irakiske myndigheter var slutført i april 2009. I mai overtok irakiske myndigheter ansvaret for å utbetale lønn. Lønnen skal ha blitt kuttet ned fra USD 300 til USD 100 pr. måned. Blant mange stammeledere er det en rådende oppfatning at irakiske myndigheter ikke har tillit til SOI og at de legger skylden på SOI for økt vold, og bruker dette som påskudd til å oppløse dem. Regjeringen skal være motivert av et ønske om å svekke de sunnimuslimske arabiske stammene.

Et eksempel fra Diyala provins demonstrerer hvordan myndighetene har direkte motarbeidet SOI. Myndighetene opprettet sommeren 2007 Diyala Support Council (Russo 2009). Rådet

1

Respons **Irak: Klansbaserte borgerverngrupper – ”Sons of Iraq”/”safwat”**

var ikke knyttet til provinsrådet eller sikkerhetsstyrkene, men jobbet for å styrke regjeringens kontroll over provinsen. Rådet fikk makt fra sentralt hold til å rekruttere nye sikkerhetsstyrker lokalt. På denne måten kunne myndighetene ha kontroll med rekruttering av regjeringsvennlige styrker i Diyala.

I tillegg til Diyala Support Council etablerte myndighetene en rekke Tribal Support Councils i hele Irak og i Diyala i januar 2008. Viktige mål med begge disse rådene har vært å få kontroll med SOI-medlemmene og å splitte sunnimuslimene politisk (Russo 2009). Gjennom arrestasjoner av SOI-ledere og -medlemmer som ikke knyttet seg til de nye rådene og ble med i de nye sikkerhetsstyrkene, prøvde regjeringen å presse alle i SOI i Diyala til å gå over til de nye rådene som sto under myndighetenes kontroll (Landinfo 2010).

Slike grep fra regjeringens side har bidratt til at SOIs tillit til både amerikanerne og irakiske myndigheter nå skal være i sterk tilbakegang. I henhold til Latif (2010) skal det være økende uro blant medlemmene av borgervernene, og stammelederne frykter at de har satt sin egen autoritet innen stammene sine på spill ved å fortsette å gå inn for ordningen. Lederne frykter selvtukt mot amerikanske militære og mot irakiske myndigheter. Både ledere og medlemmer av SOI later til å mene at regjeringen bryter løftene sine om å gi medlemmene sikkerhet. Lederne sier at uroen blant medlemmene øker og at de når som helst kan bestemme seg for å gå sammen med al-Qaida igjen, selv om stammelederne prøver å forsikre dem om at irakiske myndigheter vil holde løftene sine. Frustrasjon og bitterhet øker også blant lederne, som føler seg sviktet og utlevert til al-Qaida.

At også andre oppfatter myndighetenes innsats for borgerverngruppene som lite overbevisende, fremgår av CSIS' (2010) anbefalinger til USAs regjering. Den oppfordres til å fortsette å legge press på Iraks regjering til å følge opp integreringen av SOI og å bygge tillit med de sunnimuslimske miljøene som har stilt mannskaper til SOI.

Det amerikanske forsvarsdepartementet viser i en rapport (2009) til at det særlig er treg lønnsutbetaling og arrestasjoner av SOI-ledere som har skadet tilliten. Samtidig viser rapporten til at de forsinkede lønningene hang sammen med innledende tekniske vanskeligheter, og at disse ble ordnet opp i raskt. I august 2009 fikk alle de ca. 63 000 som pr. i dag fortsatt er medlemmer av SOI dessuten dobbel lønn for å ta igjen for uteblitte lønninger.

Har det blusset opp enkelte stridigheter mellom ulike lokale borgerverngrupper og for eksempel Badr-brigaden og Mehdi-hæren?

Landinfo har ikke funnet informasjon om slike stridigheter. For øvrig er Mehdi-hæren blitt omdannet til en organisasjon som driver sosialt og kulturelt arbeid (Cochrane 2009). Badr-brigaden har etter eget utsagn omdannet organisasjonen sin til et politisk parti.

Organisasjonens væpnede mannskaper er fra 2008 blitt inkorporert i styrkene som står under Innenriksministeriet (Carnegie Endowment for International Peace 2010).

Hvordan er "klimaet" mellom al-Qaida og ulike borgervernsgrupper i dag?

Opprettelsen av SOI ble muliggjort av at lokalbefolkningen var kommet i konflikt med al-Qaida. Dette hadde sammenheng med at al-Qaida hadde tatt seg til rette i lokalsamfunn som tidligere hadde gitt dem beskyttelse. De tidligere beskytterne snudde seg mot dem som de hadde beskyttet.

Etter at Irak overtok ansvaret for SOI i april 2009 og ansvaret for sikkerheten generelt i Irak i juli 2009, har sikkerhetssituasjonen forverret seg særlig i det sentrale Irak. Dette er samtidig den delen av landet der SOI er mest tallrike. Usikkerheten omkring den videre rollen for SOI og omkring regjeringens praktiske håndtering av dem, har trolig motivert al-Qaida til å fokusere sterkere på dem gjennom det siste året.

Irakiske myndigheter skal ifølge Latif (2010) nylig ha gitt ordre om å styrke sikkerheten i områder der medlemmer og særlig tidligere SOI-ledere bor. 16 nye sjekkpunkter skal være blitt satt opp på slike steder i den senere tid. Al-Qaidas aktivitet skal være økende, til tross for en stadig svekkelse og oppløsning av SOI.

Klimaet mellom al-Qaida og SOI ser altså ut til å være mer spent nå enn før irakiske myndigheter overtok ansvaret for SOI.

Befinner medlemmer og ledere av borgerverngrupper seg i en utsatt posisjon i dag? Eventuelt hvorfor?

Ifølge Latif (2010) har al-Qaida styrket seg etter hvert som SOI er blitt svekket. Alle medlemmer og tidligere medlemmer av SOI vurderes nå av irakiske myndigheter som å være i fare for angrep fra al-Qaida. Stammelederne skal ha bedt irakiske myndigheter om tillatelse til å bevæpne mannskapene sine på nytt.

Ifølge Latif (2010) ble 60 – 70 SOI-familier angrepet i perioden januar – april 2010. Tidligere SOI-medlemmer er blitt lette mål, og 100 skal ha blitt drept siden årsskiftet. En serie angrep skal ha vært rettet mot SOI i Diyala i 1. kvartal. Dette viser at det er økende vold mot SOI-medlemmer i hjemprovinsene deres.

Dessuten kan det være store mørketall pga. underrapportering av angrep. Mange angrep skal ikke bli rapportert da rapporter om høy angrepsrate svekker de ansvarshavendes avansementsmuligheter.

Det amerikanske offentlige kontrollorganet for Iraks gjenoppbygging, SIGIR (2010) påpeker at angrepene høsten 2009 gikk særlig hardt utover SOI, som var mål for svært mange angrep, særlig i Anbar. Økt bruk av kvinnelige selvmordsbombere har styrket behovet for kvinnelige SOI. Irakiske myndigheter har startet opplæring og utplassering av kvinner i styrker kalt ”Daughters of Iraq”.

Amerikanske myndigheter mener at al-Qaida fortsetter å utgjøre en trussel mot SOI-medlemmer (U.S. Department of Defense 2009). I motsetning til oppslag i mediene, som bl.a. Latifs artikkel, mener likevel det amerikanske forsvarsdepartementet at selv om angrep fra al-Qaida fortsatt utgjør en trussel mot SOI, særlig i Diyala, Kirkuk og Salahaddin provinser, så er hovedtrenden avtakende. Rapporten fra CSIS (2010) peker i samme retning. Der påpekes det at al-Qaida har blitt langt mer forsiktige med å provosere lokalbefolkningen i de områdene der SOI er blitt rekruttert, nettopp fordi provokasjonene deres tidligere ga som resultat at SOI ble opprettet.

Både mediene og de amerikanske kildenes betoning av lønholdsvis eskalert konflikt og langsiktig utvikling synes å ha noe for seg. Det er ikke tvil om at konfliktnivået mellom SOI og al-Qaida har økt. Samtidig må en kunne anta at i den grad nedtrappingen av det generelle voldsnivået i Irak de siste par årene fortsetter, vil også al-Qaidas handlingsrom for bl.a. angrep på SOI-medlemmer bli ytterligere innsnevret.

Er borgerverngruppene integrert i de irakiske sikkerhetsstyrkene eller i politiet? Hvis ikke, finnes det planer for dette?

Høsten 2008 ble det besluttet at ansvaret for borgervernbevegelsen skulle overtas av den irakiske regjeringen, og at prosessen skulle ferdigstilles innen april 2009. Målet var at om lag 20 % av styrken skulle innlemmes i de irakiske sikkerhetsstyrkene eller i politiet. De resterende 80 % skulle skaffes tilbud om sivilt arbeid innen offentlig eller privat sektor. Overføringen av ansvaret til irakiske myndigheter ble sluttført i april 2009 (U.S. Department of Defense 2009). Dette betyr at alle SOI nå lønnes av irakiske myndigheter, og at bevegelsen på sikt skal avvikles. Prosessen med å integrere bevegelsen inn i sikkerhetsstyrkene eller i politiet kritiseres imidlertid for å gå tregt (Senanayake 2008).

Av de opprinnelige totalt ca. 89 000 SOI-mannskapene er 13 342 (ca. 12 %) per november 2009 blitt overført til sikkerhetsstyrkene og politiet, og 9 674 (ca. 10 %) til sivilt arbeid. Ytterligere overføringer til hæren og politiet ventes ikke før tidligst et stykke ut i 2010 pga. en midlertidig ansettelsestopp i Innenriks- og Forsvarsministeriene (U.S. Department of Defense 2009).

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis - og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Carnegie Endowment for International Peace (2010). *Iraq Elections 2010 - Iraqi National Alliance*. Washington DC: Carnegie Endowment for International Peace. Tilgjengelig fra <http://www.carnegieendowment.org/publications/special/misc/iraqelections2010/index.cfm?fa=ina#badr> [lastet ned 27. april 2010]
- CSIS, dvs. Center for Strategic and International Studies (2010, 22. februar). *Barriers to Reconciliation in Iraq*. Washington DC: CSIS: Tilgjengelig fra http://csis.org/files/publication/100224_ReconciliationIraq.pdf [lastet ned 27. april 2010]
- Cochrane, M. (2009, 15. januar). *The fragmentation of the Sadrism Movement*. Washington DC: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra

<http://www.understandingwar.org/files/Iraq%20Report%2012.pdf> [lastet ned 27. april 2010]

- Landinfo (2010, 18. februar). *Sikkerhetssituasjonen i Diyala, 2010*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://csis.org/files/publication/100224_ReconciliationIraq.pdf [lastet ned 30. april 2010]
- Latif, N. (2010, 17. april). Iraqi tribes warn of looming danger. *The National* fra <http://www.thenational.ae/apps/pbcs.dll/article?AID=/20100418/FOREIGN/70417985/2/1041> [lastet ned 21. april 2010]
- Russo, C. (2009). *Diyalas's Provincial Election: Maliki & the IIP. Iraq Report 13*. Washington DC: Institute for the Study of War. Tilgjengelig fra <http://www.understandingwar.org/files/reports/IR13DiyalaFinal.pdf> [lastet ned 30. april 2010]
- Senanayake, S. (2008, 4. april). Iraq: Future Of Awakening Councils In Limbo. *Radio Free Europe/Radio Liberty*. Tilgjengelig fra <http://www.rferl.org/content/article/1079738.html> [lastet ned 26. april 2010]
- SIGIR, dvs. Special Inspector General for Iraq Reconstruction (2010, 30. januar). *Quarterly Report and Semiannual Report to the United States Congress*. Arlington: SIGIR. Tilgjengelig fra http://www.sigir.mil/files/quarterlyreports/January2010/Report_-_January_2010.pdf#view=fit [lastet ned 30. april 2010]
- U.S. Department of Defense (2009, 4. november). *Mesuring Security and Stability in Iraq. Report to Congress, September 2009*. Washington DC: U.S. Department of Defense. Tilgjengelig fra http://www.defense.gov/pubs/pdfs/9010_Report_to_Congress_Nov_09.pdf [lastet ned 27. april 2010]

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.